

Онлайн-загрози в час війни: як захистити себе?

Урок для 9-11 класів щодо безпечної поведінки у час війни

Урок був створений:
Василем Філоненком
Аліною Касіловою
Анастасією Дьяковою

**Урок створено у партнерстві з ChildFund Deutschland
за фінансової підтримки ChildFund Korea**

Інформаційно-освітня кампанія #stop_sexтинг створена у
2018 році з метою захисту українських дітей
від сексуального насилля в Інтернеті.

Познайомитись з проєктом #stop_sexтинг можна
за посиланням <https://stop-sexting.in.ua/>

Приєднуйтеся до нас у соціальних мережах:

Facebook <https://www.facebook.com/stopsextingua/>

Instagram <https://www.instagram.com/stopsexting.ua>

Чат-бот <https://t.me/StopSextingBot>

YouTube <https://www.youtube.com/StopSextingUkraine>

TikTok <https://www.tiktok.com/@stopsexting.ua>

ЗМІСТ

Довідник для вчителів: онлайн-ризики, з якими можуть зустрітись діти старшого шкільного віку під час війни	4
Яким чином зловмисники знаходять підлітків в інтернеті, починають комунікацію та порядок дій дитини в таких ситуаціях	5
Контент в інтернеті та війна: що не можна публікувати?	7
Дії дорослих аби підліток міг створити свій безпечний онлайн-простір	9
Якщо підліток потерпає від онлайн ризиків, куди звертатися за допомогою?	13
Як безпека офлайн впливає на поведінку підлітка в інтернеті	15
План-конспект уроку про навички безпечної поведінки в цифровому середовищі в час війни для дітей середнього шкільного віку	16
Опис уроку	16
Хід проведення вправи для організації навчальної діяльності та мотивації учнів	16
Хід проведення вправи “Довірся мені”	17
Хід проведення вправи “Ток-шоу”	18
Список джерел та літератури	20

ДОВІДНИК ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ: ОНЛАЙН-РИЗИКИ, ЯКІ МОЖУТЬ ЗУСТРІТИ ДІТИ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ПІД ЧАС ВІЙНИ В ІНТЕРНЕТІ

Під час війни підлітки особливо потерпають від проблем та викликів, які перед ними постають. У кризовий час дорослі фокусуються на вирішенні нагальних питань та не завжди мають вільний час аби провести його з дитиною. Тож, смартфони та інтернет стають тим шляхом, де підлітки можуть отримати важливі для себе відповіді та увагу. І як би нам не хотілось, щоб цифровий простір був безпечним для дітей, він, на жаль, може бути і загрозливим. Так Internet Watch Foundation (IWF), у своєму звіті за 2021 рік, який стосувався сексуального насильства над дітьми, зазначили, що з більше, ніж 360 тисяч повідомлень, які надійшли на їхню лінію, 252 тисячі стосуються дітей, які зазнали насильства в інтернеті.

(<https://www.iwf.org.uk/about-us/who-we-are/annual-report-2021/>)

Діти, які навчаються в старшій школі, також переживають свій кризовий період, коли вони поступово стають дорослими, змінюються їхні ролі, світосприйняття, з'являється більше відповідальності. Вони вже не діти, але ще і не дорослі. А в час війни, коли відчуття стабільності та безпеки порушуються, то виникає ще більше питань та хвилювань. І поруч з цим виникає багато небезпек, особливо в інтернеті.

АКТУАЛЬНІ РИЗИКИ ДЛЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

**ВИКОНАННЯ
ТАЄМНИХ ЗАВДАНЬ
В ІНТЕРНЕТІ;**

**НАДСИЛАННЯ
ІНТИМНИХ ФОТО**

**СПІЛКУВАННЯ
З НЕЗНАЙОМЦЯМИ**

**ВКАЗУВАННЯ ГЕОЛОКАЦІЙ,
ЯКІ ДОПОМАГАЮТЬ
ВОРОЖИМ ВІЙСЬКОВИМ
ІДЕНТИФІКУВАТИ ВОЄНІ ОБ'ЄКТИ
ТА ОБ'ЄКТИ ІНФРАСТРУКТУРИ**

**“ЗАБЛЮРЕНІ” ЗОБРАЖЕННЯ,
НА ЯКИХ МОЖУТЬ БУТИ
ЗОБРАЖЕНІ СЦЕНИ НАСИЛЬСТВА
У СОЦМЕРЕЖАХ ТА ІНШИЙ
КОНТЕНТ, ЯКИЙ НЕ ПРИЗНАЧЕНИЙ
ДЛЯ ПІДЛІТКІВ**

На жаль, у час війни російські військові знаходяться не лише у фізичному просторі - на наших землях чи в своїй країні, вони проникають у наш онлайн-простір. Вони намагаються зібрати якомога більше інформації через відкриті джерела в інтернеті та публікації в соціальних мережах. Так, наприклад, через побудову довірливих стосунків у переписках чи навпаки через залякування дітей та підлітків вони можуть отримувати дані про цивільні об'єкти інфраструктури чи переміщення військових. Часом діти не вбачають у таких діях (передачі інформації) загрозу, що може призвез

Важливо надавати підліткам інформацію та розвивати нові навички, які направлені на розуміння, як себе можна захистити аби не стати жертвою онлайн-насильства та маніпуляцій і забезпечити себе якісним рівнем онлайн-безпеки, створення чіткого і зрозумілого алгоритму дій аби не піддатися паніці та мати змогу себе захистити.

ЯКИМ ЧИНОМ ЗЛОВМИСНИКИ ЗНАХОДЯТЬ ПІДЛІТКІВ В ІНТЕРНЕТІ ТА ПОЧИНАЮТЬ КОМУНІКАЦІЮ

Важливо розуміти, що зазвичай зловмисники створюють "живі" профілі, де публікують різні дописи, використовують фото (які були завантажені зі сторінок інших користувачів), тож одразу зрозуміти, що це потенційно загрозна людина - важко.

ЯК ВОНИ ЗНАХОДЯТЬ ПІДЛІТКІВ ТА РОЗПОЧИНАЮТЬ КОМУНІКАЦІЮ?

Додають у новий чат

(наприклад, якщо зловмисник знає номер телефону підлітка чи його нікнейм (назву профілю), то може без перешкод додавати в різні чати)

Незнайомець просить додати у друзі/підписується на профіль

(доволі часто зловмисники апелюють тим, що вони теж проживали в тому ж місті, що і підліток, чи в них спільні інтереси, чи нібито людина помилилась профілем)

Коментує, ставить "лайки" під контентом

(для підлітків важлива позитивна оцінка себе від оточуючих, тож, такий крок може зацікавити підлітка продовжити спілкування з незнайомою людиною)

Пропонує зустрітись офлайн

(наприклад, представляючись підлітком, який нещодавно переїхав в місто підлітка і хоче з кимось познайомитись)

Пише у приватні повідомлення з різноманітними приводами

(можливість заробити, просить про допомогу, перейти за посиланням).

ЯКИЙ ПОРЯДОК ДІЙ ПІДЛІТКА У ТАКИХ СИТУАЦІЯХ?

- 1** *Повідомити дорослих;
(важливо: дорослі не мають проявляти агресію до підлітка, на мають говорити, що він вигадує, що шукає тільки проблем, насміхатися та виявляти байдужість до такої ситуації).*
- 2** *За жодних умов не повідомляти і не поширювати приватну інформацію про себе, батьків, однокласників у соц. мережах - адреси, номери будинків, квартир, номери телефонів, паролі, особисті дані, надсилати фото/відео, повідомляти номери банківських карток тощо.
Особливо важливо у військовий час НЕ повідомляти будь яку інформацію, яка пов'язана із військовими: їх роботу, пересування, місця ночівлі та місця зберігання техніки та військових боєприпасів. НЕ надсилати геолокацій та геопозицій будь-яких об'єктів у мережу.*
- 3** *Заблокувати користувача/додати його у чорний список, поскаржитися адміністрації соціальної мережі про спам або неприйнятний контент.*
- 4** *Не переходити за посиланнями від незнайомих, які надсилаються в приватні повідомлення чи в чатах.*
- 5** *Не реагувати на заклики про допомогу від незнайомих акаунтів.*
- 6** *Зробити профілі своїх соціальних мереж закритими (аби доступ мали тільки друзі та підписники).*
- 7** *Завжди перевіряти та верифіковувати інформацію, так як є ризик натрапити на неперевірену інформацію (фейк).*
- 8** *Підтримувати "чистоту" смартфона (блокувати екран після використання, не казати нікому, крім батьків, паролі, завантажувати додатки з офіційних джерел, встановити надійні паролі та подвійну верифікацію);*
- 9** *Дотримуватися "правил користування спільноти" і не відкривати файли із позначками 18+ або "можуть містити сцени насильства" чи "неприйнятний контент" так як це може негативно вплинути на психіку підлітка.*

КОНТЕНТ В ІНТЕРНЕТІ ТА ВІЙНА: ЩО НЕ МОЖНА ПУБЛІКУВАТИ?

Під час війни соціальні мережі і публікації, що там розміщені, можуть стати джерелом інформації для ворога. Вже відомі неодноразові випадки ненавмисного коригування вогню людьми, які публікували на сторінках у своїх соцмережах інформацію про ворожі обстріли і бомбардування артилерією або ракетами. Вороги можуть слідкувати за геолокацією публікацій та хештегами про останні оновлення у соціальних мережах та знаходити потрібну їм інформацію. Наприклад, про розташування тимчасової військової бази або госпіталю. Або відслідковувати пересування наших військових майже у реальному часі. Тому слід бути обережним під час поширення будь-якої інформації на сторінках та у профілях ваших акаунтів.

Часом ніби звичні речі (викласти фото в інтернет) можуть призвести до трагічних подій та втрат. Так, наприклад, є відомий випадок, коли чоловік опублікував у тік-тоці відео, на якому знаходилися позиції наших військових. Російські військові побачили цей матеріал та завдали удару по позиціях ЗСУ. Чоловік буде нести встановлену законом відповідальність. (<https://zn.ua/ukr/UKRAINE/tik-toker-jakij-znimav-i-viklav-u-merezhu-pozitsiji-ukrajinskoji-armiji-bilja-trts-retroville-zatrimano-sbu.html>)

ДЛЯ ТОГО, ЩОБ ТАКОГО НЕ ТРАПИЛОСЯ ВАРТО ЗАПАМ'ЯТАТИ КІЛЬКА ПРОСТИХ ПРАВИЛ, ЯКІ Є АКТУАЛЬНИМИ ЯК ДЛЯ ДІТЕЙ, ТА І ДЛЯ ДОРΟΣЛИХ:

не розміщувати у своїх акаунтах інформацію про скупчення великої кількості людей;

не поширювати фото/відео матеріали місцевості, де відбувався ворожий обстріл або місце, де впав снаряд;

не розповсюджувати відео з напрямками польтів ракет над вашою територією;

не вказувати точні координати та геолокацію місць, де відбувалися бойові дії;

не публікувати фото/відео, де можуть бути дорожні знаки, вказівники, таблички з назвами вулиць, музеїв, парків, шкіл, приватних підприємств, станціями метро, автобусними, тролейбусними та трамвайними зупинками, вивіски магазинів, супермаркетів, номерами приватних садиб та автомобілів;

не поширювати фото/відео з українськими військовими, а також знаками їх відмінності: шевронами, пагонами, пов'язками на руці, знаками на техніці - будь-якими засобами ідентифікації;

не демонструвати роботу українських військових (ППО, артилерії, авіації);

не публікувати матеріали аудіо/відео формату з пересуванням військової техніки Збройних Сил України з місцями їх дислокації, ночівлі та укриттями;

не поширювати інформацію, яка НЕ опублікована та не верифікована (підтверджена) офіційними джерелами (Президент, представники уряду, СБУ, ГУР, ДБР, ЗСУ, ДСНС і т.д.);

уникайте репостів та згадок про публічних персон (блогерів, громадських діячів, політиків, військових) - на гарячих точках чи віддалених військових пунктах по цьому можна відслідковувати переміщення частин або прив'язувати блогерів до завдань;

не розповсюджувати неперевірену інформацію про загиблих та постраждалих - ви можете травмувати близьких цієї людини;

 стрімити чи вести прямі ефіри з місць прильоту ракет, ворожих обстрілів, поблизу військових баз та об'єктів КАТЕГОРИЧНО ЗАБОРОНЕНО;

 не варто розповідати та вточнювати інформацію, щодо вищезазначених пунктів у коментарях/чатах/обговореннях у будь-яких соціальних мережах.

За розповсюдження інформації про переміщення, розташування та рух ЗСУ - передбачено КРИМІНАЛЬНУ відповідальність (ст. 114 ч, 2), якщо ця інформація не була опублікована у відкритому доступі. Тому перш, ніж щось публікувати варто кілька разів обдумати це рішення.

ЯКУ ІНФОРМАЦІЮ МОЖНА ПОШИРЮВАТИ?

 верифіковані дані офіційних джерел та речників державних установ та військових адміністрацій (Офіс Президента України, офіційні речники та сайти СБУ, ГУР, ДСНС, Кабінет Міністрів, МВС, Нацполіція, Держ. прикордонна служба);

 розвінчуйте фейки (перевіряйте публікації з різних джерел та критично оцінюйте те, що читаєте) та поширюйте тільки перевірену інформацію.

Здається, що правила ніби зрозумілі та прості, але, на жаль, невиконання хоча б одного з них може призвести до великих втрат.

ДІЇ ДОРОСЛИХ АБИ ПІДЛІТОК МІГ СТВОРИТИ СВІЙ БЕЗПЕЧНИЙ ОНЛАЙН-ПРОСТІР

Сьогодні більшість підлітків свій час проводять онлайн спілкуючись із своїми однолітками, граючи в ігри в гаджетах. Після початку пандемії та повномасштабного вторгнення Російської Федерації ми всі почали проводити майже весь свій час перед моніторами та екранами. Інтернет може дати багато нової та потрібної інформації для наших підлітків, за його допомогою ми здобуваємо знання, знаходимо нових друзів та підтримуємо зв'язок зі старими. Але якщо в цифровому просторі проводити занадто багато часу, то це впливає на розвиток підлітка та його фізичне здоров'я. Батьки та вчителі мають турбуватися про те, скільки часу підліток має проводити онлайн та як зробити так, аби максимально захистити підлітка у мережі. Отож, як це зробити:

1. Говоріть із підлітками про те, що вони роблять у інтернеті.

Це має бути невимушена та довірлива розмова про те, що подобається робити підліткам в інтернеті, у що вони грають та що дивляться. Як проводять час у онлайні та як налаштовують свої профілі у соціальних мережах. Не бійтеся братися за складні теми такі, як кібербулінг, секстинг, порнографія, грумінг. Слухайте та НЕ перебивайте підлітка.

2. Розвивайте критичне мислення підлітка.

Допомагайте аналітично ставитися до речей, які вони бачать в медіа просторі, оцінювати якість та надійність онлайн-джерел та навчіть їх верифікувати інформацію. Розкажіть про пропаганду та онлайн маніпуляції, які можуть обдурити дорослих, демонструйте приклади дезінформації, які бачите самі. Та заохочуйте до аналізу ситуації.

3. Розкажіть про те, що блогери та інфлюенсери використовують свої соціальні мережі, як спосіб заробітку.

Люди, які це роблять зацікавлені у тому, щоб висвітлювати ситуацію з корисного для них боку (наприклад, навмисно створюють проблему і пропонують її рішення саме за допомогою товару, який рекламують).

4. Допмагайте керувати онлайн-репутацією.

Нагадайте про те, що все, що вони завантажуть у інтернет, там і залишається назавжди. Тож ознайомте підлітків із правилом "білборду" - публікувати тільки те, що б вони не проти були побачити на білборді біля школи. Поясніть, що їх сторінки у мережах можуть побачити батьки та майбутні роботодавці і це може вплинути на стосунки із ними.

Кілька порад, як будувати онлайн репутацію:

- *реєстрація у більшості соціальних мереж дозволена з 13 років (згідно з їхніми правилами використання);*
- *заохочуйте підлітків вести соціальні мережі позитивно (не розміщувати негативного контенту, нецензурної лексики, фото/зображень ненормативного характеру, фотографій інтимного характеру);*
- *переконайтеся, що підлітки знають, як блокувати невідповідний контент;*
- *дайте можливість їм бути собою у інтернеті - соціальні мережі є способом самовиразитися, але не забувайте про те, що там не має бути невідповідного контенту;*
- *переконайтеся у тому, що підлітки розуміють, що їх вчителі та майбутні роботодавці можуть переглянути їх соціальні мережі;*
- *поясніть, що якщо підліток зробить помилку в онлайн, то ви будете готові підтримати його та допомогти відновитися;*
- *розкажіть про те, що треба поважати інших користувачів мережі, як це відбувається в офлайн просторі.*

5. Поспілкуйтеся з батьками аби вони встановили батьківський контроль на всіх девайсах вдома.

Хоча батьківський контроль і фільтрація інформація важливі - це має бути у міру дорослішання. Встановлення таких програм має здійснюватися разом у діалозі та обговоренні. Так, підлітки можуть мати друзів із пристроями без фільтрів, але коли ми обговорюємо з підлітками, чому важливі обмеження і чому деякі сайти/контент не є доречним для їхнього віку, тоді це не викликає в них роздратування чи бажання скористатися моментом.

6. Обмеження на використання, антивірусні програми мають бути встановлені і на комп'ютерах навчального закладу.

7. Поговоріть з батьками та наголосіть підліткам про те, що їм потрібно переглянути налаштування приватності на всіх сайтах, сторінках, девайсах та акаунтах. Заохочуйте змінювати паролі час від часу та постійно нагадуйте про те, що не потрібно повідомляти приватну інформацію про себе, сім'ю та друзів у месенджерах, незнайомим особам.

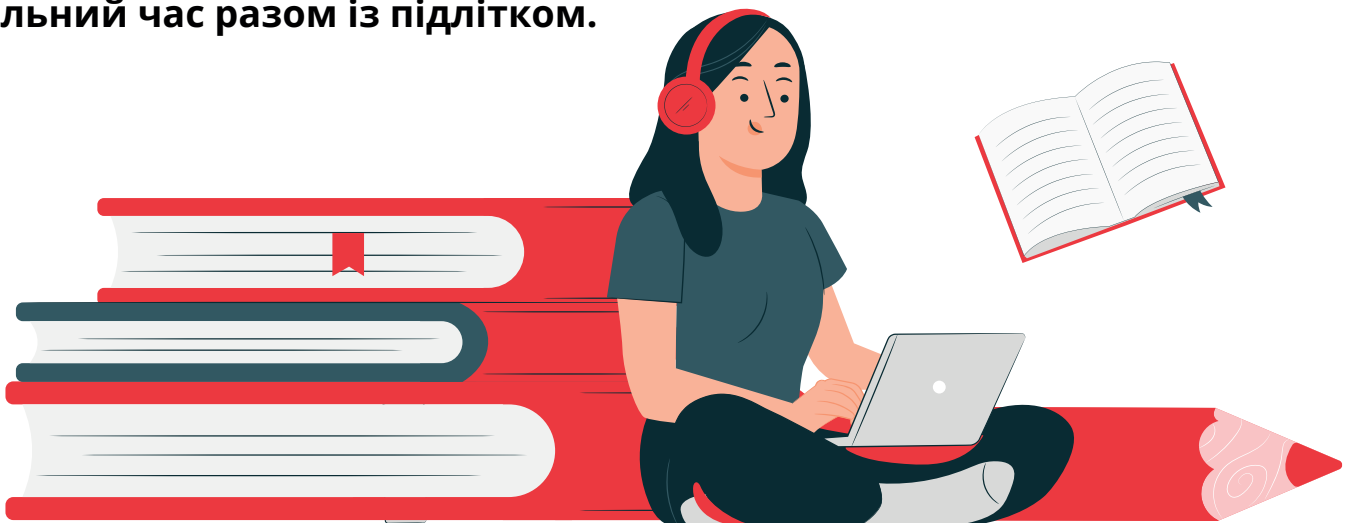
8. Утримайтесь від користування незахищеними wi-fi у кафе / ресторанах / громадських місцях, але якщо користуєтесь, то перевірте чи коректно налаштована приватність на гаджеті, щоб зловмисники не могли викрасти приватну інформацію про підлітка.

9. Навчіть підлітків кільком правилам безпечного користування інтернетом:

- *додавати людей до чорних списків або скаржитися на них адміністрації соцмережі;*
- *скачувати додатки та файли тільки з офіційних платформ;*
- *розкажіть про антивірус та навчіть користуватися ним;*
- *розкажіть про те, що потрібно поважати інших онлайн користувачів;*

10. Порекомендуйте батькам відслідковувати кількість часу, що підлітки проводять онлайн (за допомогою спеціальних додатків або у налаштуваннях у самому телефоні), а також разом проговорювати, чим це може бути небезпечно і як допомогти підлітку менше часу бути в цифровому вимірі.

11. Принагідно нагадуйте батькам про те, як важливо їм проводити вільний час разом із підлітком.

ТАКОЖ ВАЖЛИВО НАГАДУВАТИ ПІДЛІТКАМ ПРО ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ, ЩОДО ЇХ БЕЗПЕКИ ОНЛАЙН:

Обговорювати з батьками тему інтернету: ділитись інформацією про ігри, персонажів, про соціальні мережі та новинки в них.

Підліткам часто здається, що дорослі поруч можуть бути не обізнані щодо останніх новинок та можливостей віртуального світу. Але як вони можуть дізнатись останню інформацію без допомоги? Можна заохотити підлітків розповідати про це, як інструмент розвитку батьків та дорослих, які є поруч, щоб вони розуміли особливості та можливості цифрового простору.

Контролювати свій час у онлайні (не забувайте, що час перед екраном смартфона летить дуже швидко, тому важливо навчитися його контролювати. Поставте у налаштуваннях нагадування про те, що треба робити перерви для вправ для очей, наприклад, чи більш довготривалий відпочинок).

Налаштувати приватність своїх акаунтів у соціальних мережах.

Детальна інформація, як це зробити, за посиланням:

https://stop-sexting.in.ua/nalashtuvannya-pryvatnosti-v-instagram-ta-facebook-instrukciya-vid-stop_sextyng/

Пам'ятати про “ілюзію спальні” (це феномен, під час якого підлітки думають, що якщо вони перебувають у себе вдома, у безпеці, то в інтернеті з ними нічого страшного не трапиться).

Повідомляти дорослих про невідомих вам людей, які намагаються встановити з вами контакт у мережі (пишуть у приватні повідомлення, залишають коментарі, пропонують легкий заробіток).

Не переходити за посиланнями у соціальних мережах (які надіслані в чати чи приватні повідомлення) - так можуть зламати ваш акаунт і отримати доступ до вашого профілю. Якщо все ж таки отримали таке повідомлення від людей, кого знаєте в житті, то краще перепитати, що саме там міститься. Таким чином можна перевірити, чи не взломаний профіль в людини.

ЯКЩО ПІДЛІТОК ПОТЕРПАЄ ВІД ОНЛАЙН РИЗИКІВ, КУДИ ЗВЕРТАТИСЯ ЗА ДОПОМОГОЮ?

Якщо ви помітили за підлітком, що він переживає стресову ситуацію (змінилась поведінка, підліток постійно сумний чи тривожний, плаче, говорить про свої страхи або смерть) та потребує спеціалізованої допомоги, то важливо спочатку поговорити з хлопцем чи дівчиною:

1. Важливо знайти тихе місце, де менше шуму та метушні.
2. Не варто нехтувати почуттями та переживаннями підлітка. (Приклади початку розмови: Як ти? Я поруч і переживаю за тебе.)
3. Слухайте уважно та не перебивайте.
4. Поважайте почуття та емоції підлітка та уникайте фраз “нічого страшного не відбувається” та “усе добре” - іншими словами не треба заперечувати реальність та знецінювати її почуття.
5. Якщо у процесі спілкування з підлітком ви помітили якісь прояви того, що підліток переживає стресову ситуацію, то потрібно повідомити про ваші підозри батькам та запропонувати їм звернутися до спеціалістів. Бо існують ризики того, що якщо залишити це поза батьківською увагою, то ситуація може ускладнитися і призвести до негативних наслідків для підлітків та батьків.

ДО КОГО МОЖНА ЗВЕРНУТИСЯ ЗА СПЕЦІАЛІЗОВАНОЮ ДОПОМОГОЮ?

Шкільний психолог

Шкільний психолог це людина, яка може дати пораду та рекомендації куди звернутися за спеціалізованою допомогою

Гарячі лінії допомоги

за посиланням:
<https://forms.gle/Ye4nj9sm6Mz5b7hv5>

Психологи

(Національна психологічна асоціація (office@npa-ua.org - офіційна пошта, як портал комунікації).

Чат-боти

ось, як вони підписані у телеграмі -
@friend_first_aid_bot та
@elomia_ua_bot)

Урядова консультаційна лінія з питань безпеки дітей в Інтернеті

1545*3 (далі обрати 3). Лінія створена задля підвищення рівня обізнаності, а також для запобігання та навчання реагування на ризики, з якими діти можуть зіткнутися в інтернеті.

Платформи безкоштовної психологічної допомоги

Громадських Організацій (проект "Поруч", "Ла Страда", "Teenergizer", "Опіка Ангела", "Людина в біді", Тритфілд).

Це спеціальні проекти, які були створені психологами для дорослих та підлітків, які можуть потребувати анонімної психологічної, безкоштовної консультації з різних причин та максимально швидко.

Зараз в Україні є велика кількість різних способів надати кваліфіковану та якісну психологічну допомогу для підлітків. Наведені вище приклади організацій, чат-ботів, платформ, гарячих ліній не є вичерпними. Це тільки найвідоміші та загальноукраїнські проекти. Цілком можливо, що у вашому регіоні перебування є організації, які також можуть надати психологічну допомогу.

ЯК БЕЗПЕКА ОФЛАЙН ВПЛИВАЄ НА ПОВЕДІНКУ ПІДЛІТКА В ІНТЕРНЕТІ

Коли ми говоримо з підлітками про безпеку в житті та основні правила поведінки у час війни, важливо фокусувати їхню увагу на важливий аспект - інтернет. Доволі часто підлітки та дорослі під час повітряних тривог та обстрілів нехтують правилами безпеки, вибігають на вулицю, знімають та викладають в мережі прильоти та пошкодження, які завдані ракетами. Здається, ніби в цьому нічого немає жахливого, на перший погляд. Але такі кадри вмиють розлітаються по інтернету та стають коригуванням вогню для ворога, адже вони можуть побачити, чи ракета вразила ціль чи ні.

ВАЖЛИВО НАГАДУВАТИ ПІДЛІТКАМ ТА ДОРΟΣЛИМ НАЙГОЛОВНІШЕ ПРАВИЛА БЕЗПЕКИ:

Під час повітряних тривог та коли дитина чи дорослий чує звуки вибуху - треба бути в безпечному місці, не бігти до вікна чи на вулицю, щоб зняти це на камеру.

У час війни небезпечно спілкуватись з незнайомцями в мережі та погоджуватись на зустрічі з ними, адже ми ніколи не знаємо, хто насправді володіє цим акаунтом. Діти старшого шкільного віку можуть спілкуватись з людьми протилежної статі через додатки для знайомств. У прифронтових містах та на окупованих територіях окупанти створюють профілі для знайомств з дівчатами заради інтимних стосунків.

Під час прогулянок, коли є бажання зробити фото для сторіс чи в стрічку, важливо уважно подивитись, що є на задньому фоні.

На фото не має бути видно інфраструктурні об'єкти, скупчення військової техніки чи людей у військовій формі, блокпостів тощо.

В час війни заборонено носити камуфляжний одяг людям, які не є військовими чи не виконують певні завдання. Так само не можна робити фото в камуфляжному одязі та викладати це в мережу.

Якщо на вулиці помітили листівки, які розвішані по дошках оголошень чи на будинках, та мають спеціальні qr-коди без пояснення, що це таке, то не переходьте за цими посиланнями.

Якщо підліток знімає влог чи блог про своє життя в прифронтовому місті чи в окупації, то важливо зберегти ці кадри, але не викладати одразу в мережу, оскільки це може бути небезпечно для підлітка та його родини.

Пам'ятаємо, що наше життя та перебування в інтернеті тісно пов'язані між собою. І кожна наша дія в мережі (публікація фото чи відео, повідомлення другу чи подрузі, коментар під постом) мають величезний вплив на нашу реальність поза девайсами. Важливо не обезцінювати це.

ПЛАН-КОНСПЕКТ УРОКУ ПРО НАВИЧКИ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ В ЧАС ВІЙНИ ДЛЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мета:

формування ключових та стійких компетенцій у підлітків щодо онлайн-захисту в час війни та після її завершення (у тому числі й протидія експлуатації підлітків російськими військовими).

Задачі:

- учні обізнані з інформацією, щодо актуальних ризиків в цифровому середовищі (спілкування з незнайомцями, надсилання інтимних фото, виконання таємних завдань в інтернеті, шантаж та маніпулювання, вказування геолокацій та використання цих матеріалів злочинцями);
- учні розуміють наслідки небезпечної взаємодії в мережі з незнайомцями;
- учні мають сформовані навички щодо захисту себе від ризиків, які з ними можуть трапитись в інтернеті;
- учні знають, куди звернутись по допомогу;
- учні вміють створювати свій безпечний онлайн-простір.

Хід уроку:

- ознайомтесь з інформаційним блоком проведення уроку;
- для проведення уроку в класі підготуйте необхідні матеріали;
- нижче описані два формати проведення практичних занять: у класі та дистанційно, серед яких Ви можете вибрати варіант проведення уроку або у онлайн форматі, або у офлайн;

Орієнтовний розподіл часу на уроці:

 Кількість часу	 Діяльність	 Задача
5-7 хв	Організація навчальної діяльності та мотивація учнів.	Проведення короткого опитування, актуалізація знань, підготовка учнів до уроку.
30 хв	Вправи щодо обговорення онлайн-ризиків в час війни (в залежності від кількості учнів можна вибрати одну з представлених вправ)	Ознайомлення учнів з інформацією, щодо ризиків, які можуть їх спіткати в онлайн-просторі та як з ними боротися
10 хв	Обговорення з учнями	Підведення підсумків уроку.

Проведення короткого тестування

Перед початком уроку просимо, щоб учні пройшли коротке тестування стосовно їхніх знань до уроку щодо основних онлайн-ризиків в час війни: <https://forms.gle/SJcSpquy8kSt3xs1A>

Ви можете надіслати це посилання на початку уроку в спільний чат класу чи роздрукувати або вивести через проєктор qr код (окремо код є в додатках до уроку), за яким діти зможуть відповісти на питання. Для роботи з qr кодом включіть режим камери на телефоні, наведіть на код та перейдіть за посиланням, яке з'явилося.

Запитання “Як ви”

Розпочніть урок з питання “Як ви?”, щоб діти могли поділитись своїм станом. Також їхні відповіді допоможуть вам зрозуміти, наскільки діти сконцентровані. Адже якщо вони в тривозі чи їм страшно, то такі переживання будуть перешкоджати засвоєнню нового матеріалу.

Важливо наголосити їм, що відчувати різні стани нормально в часі війни.

Вправа “Довірся мені”

Учитель у довільному порядку обирає учнів у дві групи: звичайні користувачі та зловмисники. На підготовку потрібно 10-15 хвилин.

КОРИСТУВАЧІ

Група “Користувачі” розробляє пам'ятку того, як вони можуть зрозуміти, що спілкуються із потенційним злочинцями та що їм робити, якщо вони зрозуміли, що це зловмисник. Які вони можуть розробити поради, аби убезпечити себе у майбутньому від подібних ситуацій.

ЗЛОВМИСНИКИ

Група “Зловмисники” обговорюють та записують, як вони можуть дізнатися інформацію у звичайних користувачів, як їм досягти своїх цілей аби їм урешті-решт вдалося отримати потрібну інформацію від користувачів.

Коли всі команди завершили роботу, то по черзі представляють свої розробки.

ПІСЛЯ ВИСТУПІВ КОМАНД ОБГОВОРІТЬ З УЧНЯМИ ТАКІ ПИТАННЯ:

Чи легко їм було виконувати цю вправу?

Що їм допомогло виконати вправу?

Чи мали вони схожий досвід викрадення приватних даних і що робили?

Або можливо був випадок, коли вони намагались викрасти приватні дані?

Чи розповідали вони комусь про цей досвід?

Вправа “Ток-шоу”

ТЕМА: “Доступ до інтернету у часи війни - загрози та можливості для перемоги”

Вам потрібно підготувати учнів до обговорення і до початку запропонувати їм правила аби вправа пройшла максимально цікаво та ефективно:

- ніхто нікого не перебиває;
- усі уважно слухають один одного;
- говоримо по черзі;
- дотримуємося правил.

Учитель буде ведучим (модератором) ток-шоу. Він за бажанням (або самостійно) визначає того хто буде відстоювати думку про те, що доступ до інтернету містить виключно загрози, і того, хто буде боротися за думку про те, що доступ до інтернету відкриває широкі можливості для прискорення перемоги.

Можна цю вправу проводити у декількох форматах:

або весь клас об'єднують на дві групи і кожна з груп має підготувати свої аргументи на задану тему і спільно обговорюємо з ними;

або весь клас об'єднують на дві групи, де вони обговорюють свої аргументи на задану тему, але потім обирають одну людину, яка буде приймати участь в “ток-шоу” та представляти їхню думку;

або у форматі справжнього “ток-шоу”, коли обирається дві людини з протилежними поглядами (інтернет про загрози чи про можливості) і вони у двох надають свої аргументи на ту чи іншу тему, а всі інші - глядачі.

Якщо ви будете об'єднувати учнів у групи, то на групову роботу дається 10 хвилин.

Якщо це формат індивідуального “ток-шоу” з двома учнями, то дайте їм на підготовку 5 хвилин. Решта учасників будуть сидіти у залі, як глядачі та після виступів учасників ставити їм запитання.

Ця вправа дасть можливість отримати навички публічних виступів, закріпить навички критичного мислення та допоможе закріпити нову тему, щодо онлайн безпеки.

За таким алгоритмом можна розглядати і інші теми: “Спілкування з незнайомцем в інтернеті”, “Публікування фото місць обстрілів”, “Легкі гроші в інтернеті”.

ПІСЛЯ ВИСТУПІВ КОМАНД ОБГОВОРІТЬ З УЧНЯМИ ТАКІ ПИТАННЯ:

Ті, хто відстоював свою точку зору, що їм було найскладніше? А що найлегше?

Які враження від вправи в учнів?

Що їх найбільше вразило?

Підведення підсумків уроку:

- дізнайтеся, що нового діти дізналися під час заняття;
- по завершенню уроку просимо, щоб діти пройшли коротке опитування після уроку (алгоритм такий самий, як і в опитуванні до уроку) <https://forms.gle/ov7gJSfbGeM6J5V59> чи за кодом в додатках;
- обговоріть, що вони можуть почати використовувати вже сьогодні з того, що почули на уроці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Дослідження про кількість часу, які діти проводять онлайн
2. Children and parents: media use and attitudes report 2022
3. Новина про тік-токера коригувальника
4. Вплив стресу на організм дитини
5. Як батькам спілкуватися з дітьми про онлайн
6. Методичні рекомендації МОН
7. Як говорити з дітьми про війну
8. Діти і посттравматичне зростання
9. Вплив стресу на організм дитини
10. Порадник для вчителів, як почати новий навчальний рік

Додаток до уроку

Додаток після уроку